

Na 'bully' sai kei na vakarautaki ni itovo kaukauwa kei na veivakacacani e vakavu rere se mosi ni yalo. E dau yaco e veivanua qai levu na kena icakacaka, wili kina na vakau caca, biu ni itaba tawakilikili se veivakarerei.

Ke yaco vei iko na veivakasaurarataki, e sega ni bale vei iko, ka sega ni dodonu mo vosota. Nanuma ni qo e rawa ni yaco kece vei keda ia, e sega ni dodonu meda sotava taudua. E rawa nio torova e dua o nuitaka me vukei iko ena leqa qo.

Na cava meu cakava niu vakasaurarataki?

1. **Tauri iko vakamalua ka vakasama mada ni bera niko cakava e dua na ka** – Kua ni yalolevu mo lakovi koya e veivakasaurarataki, vakabibi nio cudru tiko – de na veivakaleqai vakalevu. Laiva me galala nomu vakasama qai vakatulewatata vinaka sara se o cei mo drau veivosaki kei na cava so o via tukuna.
2. **Talanoa vua e dua o nuitaka** – Kere veitokoni kei na ivakasala vua e dua nomu itokani dredre, wekamu, se italatata se qasenivuli.
3. Kakua niko tiko taudua kei koya e dau vakarerei iko se vakayalo lailai taki iko.
4. **Tukuna se ripotetaka na itovo ca.** E levu na vatavata ena mona livaliva e tiko na kena lawa me tarova na vakasaurarataki gone. Ke dau yaco vei iko, e rawa nio ripotetaka ena vatavata e yaco tiko kina. Na itukutuku matailalai ni vakau itukutuku ni vakasaurarataki gone ena ivolamata e kune ena [Help Centre](#). De o na via wilika talega na [Facebook Community Standards](#) mo kila kina se cava so e vakatarai se vakatabui kina.

Meu vukea vakacava noqu itokani e vakasaurarataki tiko?

1. Tukuna vua ni sega ni tiko taudua ka rawa ni o vukei koya.
2. Tiko vata kei koya me kila ni dua e tokoni koya tiko.
3. Tukuna vua ni sega nona cala ka sega ni dodonu me yaco vua na ka qo.
4. Tukuna vua ke donuya tiko na vakasaurarataki ena ivolamata, e rawa ni tukutuku ki na Help Centre ena: [Help Centre](#). De na via wilika talega na [Facebook Community Standards](#) me kila kina se cava e vakatarai se vakatabui kina.
5. Vakauqeti koya me kua ni dau tiko taudua kei koya e vakasaurarataki koya.
6. Vakauqeti koya me kua ni via sagai koya e veivakasaurarataki tiko, de qai ca vakalevu.
7. Kua ni vosa ena vuku i nomu itokani vakavo ke sa kerei iko vakina.
8. Nanuma mo dau vakaraici koya ena veisiga vica me kila tiko nio kauwaitaki koya tiko.

Na cava meu cakava ke dua e kaya niu dau veivakasaurarataki?

E sega ni vinaka na dau veivakasaurarataki. Veitalia na ka e tukuni vei iko se caka vei iko, nomu ivukivuki e nomu digidigi. Nanuma ni dredre meda kila se cava ena veivakacudrui, e vinaka gona meda kua ni veivakatovolei.

Ke o kila ni o a vakamosia na yalo dua ena nomu vosa se nomu ivukivuki, e ka bibi mo kere veivosoti. Ke o rere se dredre mo kere veivosoti se bukia tale nomudrau veiwekani, kerea e dua e bau qase me vakasalataki iko. Ke o sega ni kila se cava e vakamosiyalo kina nomu vosa, kere veivosoti madaga qai kerei koya me vakamacala mai. Tukuna vua nio na qarauna matua me kua ni yaco tale.

Ke o gadreva e so tale na [tukutuku matailalai](#) me baleta na vakasaurarataki gone, e kune ena website:

[netsafe.org: Bullying & Abuse](https://netsafe.org/Bullying%20&%20Abuse)

[getsafeonline.org: Protecting Yourself](https://getsafeonline.org/Protecting%20Yourself)

Save the Children

#KoiAuDigital